

G A I A

S A J T Ó S Z E M L E

2002. augusztus

XX. évf., 383. szám

Szerkesztőségi

Kedves Olvasó!

Némi késedelemmel, de ismét a Gaia Sajtószemle friss számát tarthatja a kezében. A késés oka a nyári pihenésnek tudható be. Ezen túllesve azonban szeretnénk minél gyakrabban megjelentetni a "sajtót". Ehhez szeretnénk az olvasóközönséget is tevékenységre bírni, felelevenítve azt a szokást, miszerint az újság olvasói részt vesznek-vehetnek a lap szerkesztésében. Lehet cikket írni, kivonatot, híreket küldeni, vagy közlésre érdemes idegen nyelvű anyagot fordítani, amit előre is megköszönünk.

Az előző szám néhány sajtóhibájáért elnézést kérünk! Ezentúl több figyelmet szentelünk a szöveg utólagos javítására.

Jelen számunk tartalmát három témakörre csoportosítottuk, úgy mint világyarmatosítás, energia, és társadalom.

BCs

EGYESÜLETI HIRADÓ

Verespatak

Egyesületünk is csatlakozott a Magyar Természetvédők Szövetségének kezdeményezéséhez. Az MTVSZ levélben kérte fel Kemény Attilát, a KöViM közigazgatási államtitkárát, hogy az Espoo-i Egyezmény alapján kérjen nemzetközi hatásvizsgálatot a verespataki aranybánya kapcsán.

A levelet a 4666. oldalon közöljük.

Bankfigyelő - címváltozás

Sziasztok!

Közhírré tétetik, hogy a Bankfigyelő munkacsoport új helyre költözött, és ezzel minden elérhetősége megváltozott. Ezentúl az alábbi címen tudtok elérni minket:

Vigadó Irodaház
1051 Budapest, Vörösmarty tér 1.
Tel./Fax: 3274371
Tel.: 3274372

Dóri
Dönsz Teodóra <ddori@zpok.hu>
KKE Bankfigyelő Hálózat

Hírek

4665

EGYESÜLETI HÍRADÓ

Verespatak
-levél a KöViM államtitkárának
4664

Bankfigyelő - címváltozás
4664

VILÁGGYARMATOSÍTÁS

Az Amerikai Szabadkereskedelmi
Övezet: Latin-Amerika börtöne?
4666

Környezetünk kiárusítása: az FTAA
4667

ENERGIA

Szabványt a megújuló energiákra!
4668

Elhagyták a kormányt a finn zöldek
4668

TÁRSADALOM

A Nemzetközi Adóssági Népbíróság
Ítélete
Porto Alegre, 2002. február 1-2.
4669

Rio+10 csúcs -
szabotázs - az EXXon is benne van
4671

"Nem mondunk le a lelkiis-
meretünkről"
Prominens amerikai közéleti
személyiségek nyilatkozata a ter-
rorizmussal szemben viselt
háborúval kapcsolatban
4672

KÖNYVISMERTETŐ

Stiglitz és a magyarok
Joseph E. Stiglitz: Globalization
and its Discontents
4674

A világ nem eladó!
José Bové könyve a globalizmus ellen
4675

TÖRTÉNET

Mi kerül bele?
4675

H Í R E K

Zöld tippek - Megjelent az Ökoszolgálat új kiadványa!

A frissen indított "Zöld tippek" sorozat egy-egy darabja praktikus, hétköznapi tanácsokkal szolgál arra vonatkozólag, hogy hogyan éljünk, vásároljunk, munkálkodjunk környezetbarát módon.

Az első brosrák a mosás témakörét ölelik fel:

- 1) Környezetbarát mosógép,
- 2) Környezetbarát mosószerek,
- 3) Környezetbarát mosási módszerek.

Az ingyenes kiadvány beszerezhető az Ökoszolgálat irodájában:

1054 Budapest, Vadász u. 29. és a Környezeti Tanácsadó Irodák Hálózatánál. Érdeklődni lehet: 06-80-269-446.

Az Ökoszolgálat honlapján (www.okoszolgalat.hu) ezen mosási jótanácsok mellett a napenergia-hasznosítással kapcsolatban is kaphat információkat!

Megjelent a Manapság 4. száma - képzőművészet • környezetvédelem • társadalmi kérdések

Várnagy Tibor, Ferjentsik Viola, Erhardt Miklós és mások alkotása

Megvásárolható a Ludwig Múzeum Budapest - Kortárs Művészeti Múzeum könyvesboltjában (Budavári Palota "A" épület / Bp. I. ker. Szent-György tér 2.), a Gondol kód Antikváriumban (Bp. VI. ker. Ó utca 40.), az Ökoszolgálatban (Bp. V. ker. Vadász u. 29.), illetve a Védegylet irodájában (Bp. V. ker. Vörösmarty tér 1. III/327). Ára: 200,-

Zöld Akadémia alakult Budapesten -

A Zöld Akadémia pártoktól és kormányzati szervektől független oktatási- és kutatóintézet. Az alapító társadalom- és természet-tudósok, zöld fiatalok szándéka olyan, az európai zöld politizálás elveit képviselő szervezet létrehozása, amely a közép- és kelet európai térség országaiban intézményesen támogatja az ökológiai felelősség gondolatát. Az Akadémia a szociális, emberjogi és globalizációs kérdések iránt is

fogékony zöld gondolkodást és politikát kívánja segíteni tudományos kutatások, könyvkiadás és ismeretterjesztés révén. A Zöld Akadémia hivatásának tekinti, hogy a döntéshozók figyelmét felhívja az ökológiailag kritikus kérdésekre, és tudományosan megalapozott javaslatokkal szolgáljon. A szervezet támogatja a magyar és közép-kelet-európai zöld mozgalmak politikai törekvéseit. A Zöld Akadémia nemzetközi szinten szorosan együttműködik a Zöld Akadémiai Hálózattal, az Európai Parlament Zöld Frakciójával, a közép- és kelet-európai térség hasonló elveket valló intézeteivel, Magyarországon pedig minden civil szervezettel és magánszeméllyel, aki egyetért a fenti elvekkel.

Kapcsolat:

Krasztev Péter 209-603-657
zoldakademia@freemail.hu

Magyarországon járt a "Vállalat

Óriás" - Az augusztus végén kezdődő johannesburgi "Ri0+10" csúcstalálkozó felvezetéseként a Föld Barátai nemzetközi akció-sorozata keretében az MTVSZ, az E-misszió és a német BUND aktivistái felállítottak egy 6 méteres "Vállalat Óriást" a tokaji Hegyalja Fesztiválon, és képeslapos aláírásgyűjtő akciót kezdtek. Te is eljuttathatod üzenetedet a világ vezetőihez!

Az augusztus végén Johannesburgban kezdődő Fenntartható Fejlődés Világtalálkozóra (leánykori nevén "Ri0+10") való felvezető kampányát június elején indította el a Föld Barátai nemzetközi hálózat. A kampány során arra próbálja felhívni a figyelmet, hogy itt az ideje végre valódi lépéseket tenni a fenntartható fejlődés érdekében. A johannesburgi csúcstalálkozóra a Föld Barátai fő követelése, hogy a tárgyaló felek fogadjanak el egy nemzetközi egyezményt, amely a vállalatokat elszámoltathatóságra, felelősségre vonhatóságra kötelezi.

Hogy kevesebb legyen a szemét! - Ne dobja ki, adja tovább!

Használtcikk adás-vétele Budapesten a HuMuSz böngészhető adatbázisa segítségével:

Bútor • CD, LP • Fotó • Gyerekcikkek • Háztarasi cikkek • Irodaszer • Műszaki cikkek • Ruhanemű • Sportszerek • Számítástechnika • TV, Video

<http://www.tajsebeszet.hu/boltok/boltok.phtml>

Adományfogadó szervezetek Budapesten:

<http://www.tajsebeszet.hu/boltok/adomany.phtml>

Előretörőben a megújuló energiák -

Az Euroserver közzétette az EU nyolc megújuló-energia ágazatát áttekintő második jelentését, mely szerint többségükben jelentős növekedési arány tapasztalható. Az országokra lebontott statisztikák és előrejelzések a szélenergiát, a bioüzemanyagot, a mikro-víz-erőművet, a geotermikus energiát, a napenergiát, valamint a biogázt és a fát érintették. A vizsgálat eredménye szerint Németország messze kimagasló eredményt nyújt, bár más országok vezető szerepet visznek egyes kiemelt energia-ágazatokban.

<http://www.environmentdaily.com/docs/renew4.pdf> honlapon.

(Forrás: Environment Daily 1225, MTVSZ)

Világszerte terjed a nukleáris családmodell

Csaknem megnégyszereződött a világ népessége a XX. században: 1900-ban 1,6 milliárd ember élt a Földön, 2000-ben viszont 6 milliárd. A XXI. században a legtekintélyesebb demográfusok távlati előrejelzése szerint a trend határozottan megfordul és - a korábbi szaporodási prognózisokkal szemben - jóval gyorsabban fogyatkoznak az egy anyára jutó születések -, majd pedig ennek következtében a világ teljes lakossága eléggé gyors ütemben fogyatkozni kezd.

Kemény Attila
 közigazgatási államtitkár
 részére
 Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
 Budapest
 Fő u. 44-50

Tisztelt Államtitkár Úr!

Alulírott környezetvédelmi szervezetek azzal a kérés-
 sel fordulunk Ön felé, hogy kezdeményezze az Espoo-i
 Egyezmény által lehetővé tett határon átnyúló
 környezeti hatásvizsgálat alkalmazását a romániai
 Verespatakon (Rosia Montana) tervezett nyíltszíni
 fejtésű aranybányával kapcsolatban.

A tervezett nyíltszíni aranybánya Európában a leg-
 nagyobb lenne, magában foglalná Verespatak egy részének
 lerombolását és kitelepítését, három 360 méter mély és
 összesen 7.5 km² területű nyíltszíni fejtést és egy 600
 hektár kiterjedésű, 2.5 millió tonna zagy befogadására
 képes, 180 méter magas gáttal lezárt tározó létre-
 hozását. A bánya cián alkalmazásával szándékozik az
 alacsony arany tartalmat kinyerni a kőzetből. A tech-
 nológiából adódóan az említett tározó veszélyes hul-
 ladéknak minősülő cián, arzén, uránium, kadmium, vas,
 higany, nikkel vegyületek nagy koncentrációját tartal-
 mazó zaggal lesz tele.

A terület már erősen szennyezett gócpontként rákerült
 a nagybányai cián katasztrófa után az ENSZ
 környezetvédelmi programja és az Európai Unió által
 életre hívott Baia Mare Task Force "hot spot"
 listájára. Az új, nagyléptékű bányászati tevékenység
 tovább növelné a régió veszélyeit, mint potenciális
 szennykezési gócpont.

Tekintve, hogy Verespatak a Maros vízgyűjtőjében talál-
 ható, Magyarország egy tározóbaleset esetén érintett
 országgá válik. Azt, hogy ez nem csak elméleti
 lehetőség, az elmúlt évek Romániai bányászati balesetei
 bizonyították. A tervezett bánya méretéből adódóan
 ezeknél a megtörtént balesetknél nagyságrendileg na-
 gyobb léptékű szennyezés is lehetséges Verespatak
 esetében. A nyilvánosságra hozott tervek alapján a
 bánya bezárása után sem lesz megnyugtató a zagy-tó
 sorsa, amely még hosszú évtizedekig potenciális ve-
 szélyforrás lesz a Maros vízminőségét illetően.

Egy esetleges balesetnél a kártérítési igény a nagy-
 bányainál nagyobb gondot okozna, ugyanis a kitermelésre

létrehozott Rosia Montana Gold Corporation 20%-ban a
 román állami bányavállalat, a Minvest tulajdonában van,
 viszont a fennmaradó 80%-ot két adóparadicsomban
 létrehozott fantomcég (Barbados, Jersey) láncán
 keresztül ellenőrzi a kanadai Gabriel Resources cég. Ez
 a kanadai cég nem rendelkezik megfelelő tőkével az
 esetleges kártérítésekre és eddig semmiféle bányászati
 kitermelési tevékenységet nem folytatott.

A tervezett befektetés három kategóriában is megfelel
 az Espoo-i Egyezmény I. függelékében megtalálható lis-
 tának, amely az egyezmény hatályai alá eső beruházá-
 sokról szól:

- § 10. Szemetlerakó létesítmények égetéshez, kémiai
 kezeléshez és mérgező és veszélyes hulladékok
 lerakóhelye
- § 11. Nagy gátak és tározók
- § 14. Nagyobb bányászat, fémércek és szén helyi kiter-
 melése és feldolgozása

Fentiek alapján felkérjük Önt, hogy indítsa el a
 nemzetközi környezeti hatásvizsgálat folyamatát az
 Espoo-i egyezmény által biztosított lehetőségek
 szerint.

Tisztelettel,

Alba Kör

CSEMETE

Egyetemes Létezés Természetvédelmi Egyesület

E-Misszió Természet- és Környezetvédelmi Egyesület

Energia Klub

Göncöl Alapítvány

Göncöl Szövetség

Greenpeace Magyarország

Hajdúböszörményi Ifjúsági Természetvédő Kör

Hatvani Környezetvédelmi Egyesület

Hulladék Munkaszövetség (HUMUSZ)

Lanius Természetvédelmi Egyesület

Levegő Munkacsoport

Magyar Természetvédők Szövetsége

NIMFEA Természetvédelmi Egyesület

Pest Környéki Madarász Kör

Rügyecskék Ember- és Környezetvédelmi Közhasznú

Alapítvány

Somogy Természeti Öröksége Közalapítvány

Védegylet

WWF Magyarország

Zöld Akció Egyesület

Zöld Fiatalok

dr. Szalma Elemér

VILÁGGYARMATOSÍTÁS

Az Amerikai Szabadkereskedelmi Övezet: Latin-Amerika börtöne?

Third World Resurgence No. 129/130 p. 11.
 Carlos Viera: FTAA: A prison for Latin America?
 ford.: MV

Az FTAA az Észak-Amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény
 (NAFTA) rendszerének tervezett kibővítése az egész nyu-

gati féltekére (Kubát kivéve). A tervek szerint 2006
 január elsejével jöhetne létre az új, 31 országot
 magában foglaló, 800 millió embert érintő, 11 trillió
 dollár összesített nemzeti jövedelmet termelő övezet.
 Az FTAA lényege a termékek és szolgáltatások szabad
 kereskedelmének, valamint a tőke szabad áramlásának

biztosítása a földrészen, de a tervek nem egy, az Európai Unióhoz hasonló gazdasági integráció létrehozását célul tűző szervezetről szólnak. Az FTAA modellje az olcsó munkaerő és a csúcstechnológia ötvözése. Az Egyesült Államok óriási erőfölénye és külpolitikája pedig egyértelművé teszi, hogy a szabad kereskedelemről fakadó előnyök hol fognak megjelenni. A dél-amerikai országokban a mezőgazdaság az egyik legfontosabb ágazat és várható hogy a hasonló vagy azonos termékeket exportáló országok kegyetlen versenyre kényszerülnek az amerikai szójával, kukoricával és marhahússal szemben. Az Egyesült Államok kormánya évi 32 milliárd dollárt költ a mezőgazdaság támogatására, és az a rendszer már olyannyira beépült a gazdálkodásba, hogy aligha valószínű belátható időn belüli leépítése.

Az FTAA két kulcskérdése a befektetések és a szolgáltatások ügye. A tervezett szabályozás mindkét esetben a nemzetek feletti vállalatok érdekeit szolgálja a

helyi termelők és kormányzatok felett. A szolgáltatók privatizációja, a közbeszerzésekben a helyi vállalatok előnyben részesítésének korlátozásával súlyosan gátolni fogja a kormányokat abban, hogy bármilyen módon támogassák hazai termelőiket. Az FTAA szabályaival nem egyeztetetők össze, pl. a bennszülött csoportok támogatását szolgáló kedvezményes kormányzati hitelprogramok sem (Guatemala).

Az Egyesült Államok túlsúlyával szemben a latin-amerikai országoknak egymás közötti együttműködésüket kellene megerősíteniük, elsősorban a Mercosur (regionális kereskedelmi egyezmény) gyengélkedő intézményének megerősítésével. Jelenleg elsősorban Brazília küzd ezért. Más országok, mint pl. Chile az Egyesült Államokkal való kétoldalú egyezkedés útját választották. Utóbbi - a térség egyik legstabilabb gazdaságú országa - a NAFTA-ba való felvételét kéri, ami jelentősen aláássa a dél-amerikai országok közös lépésének erejét.

Környezetünk kiárusítása: az FTAA

*Third World Resurgence No. 129/130 p. 24.
Trading away our environment: The Free Trade Area of the Americas - FoE*

ford.: MV

Az egész nyugati féltekét magába foglaló szabadkereskedelmi övezet, az FTAA piac-felzabarási tervei a gazdasági élet minden ágára hatást fognak gyakorolni, súlyos környezeti és társadalmi következményekkel. Ennek ellenére a tervezett egyezmény semmilyen világos környezetvédelmi szabályozást nem tartalmaz, és nem nyújt védelmet a nemzetekfeletti vállalatok befektetéseivel szemben sem. Sőt, ha a NAFTA mintáját veszi alapul (ahogy azt tervezik), közvetlenül is aláássa a helyi és nemzeti környezetvédelmi törvényeket.

Az FTAA széleskörű jogokat biztosít a külföldi beruházóknak, akiknek jogukban áll majd a számukra hátrányos környezetvédelmi követelmények megtámadása, megváltoztatása az egyezmény által felállított, zárt ajtók mögött, titkosan üléselő döntőbíróságok előtt. Hasonló esetekre a NAFTA keretein belül már többször sor került, legutóbb a Methanex nevű cég perelte be 1 milliárd dollárra az amerikai kormányzatot egy bizonyos üzemenyag-adalék kaliforniai betiltása miatt.

A fa és az erdei termékek kereskedelmének teljeskörű megnyitásával az FTAA lehetőséget teremt a földrész erdeinek még fokozottabb kiaknázására. A bányászat és a kőolaj-kitermelés várható növekedése is elsősorban az erdőket, valamint a bennszülött közösségeket sújtja majd. Ezzel szemben a fenntartható, felelős erdőgazdálkodást minősítő és címkéző programok, valamint az ilyen forrásból származó termékeket előnyben részesítő közbeszerzési pályázatok is a döntőbíróság elé kerülhetnek. Az FTAA nem tartalmaz rendelkezéseket az illegális fakitermelés meggátolására sem, holott becslések szerint az Amazonóniában kivágott fák felét „feketén” döntik ki.

Az FTAA szolgáltatásokról szóló szabályai lényegesen

meg fogják nehezíteni a nemzetállamok számára, hogy korlátozzák a multinacionális vállalatok tevékenységét e területen, beleértve a vezetékek építését, a bányászatot, a vízellátást, a közlekedést és szállítást, valamint a turisztikai létesítmények építését. A kormányzatok kevés lehetősége marad így nem megújuló természeti erőforrásaik védelmére, mivel a szolgáltató cégeket a befektetőkhez hasonló jogok illetik majd meg. A vízkészletek magánosítása pedig a vízhiány növekedését, a készletek elapadását eredményezheti az amúgy is száraz térségekben.

Latin-Amerikában a mezőgazdaság az egyik legfontosabb ágazat. Az FTAA idevágó rendelkezései elsősorban a kereskedelemre irányuló, nagybirtokos gazdálkodást támogatják, ami sok kiserőművet üzemeltető feladására kényszeríthet, ahogy az a NAFTA keretein belül sok mexikói kukoricatermesztővel megtörtént már. Ezek egy sor, a szellemi termékek védelmét biztosító szabállyal is kiegészülnek, ami lehetővé teszi a mezőgazdasági nagyvállalatoknak, hogy kisajátítsák és levédjék a térség hagyományos mezőgazdasági tudását, valamint hogy széles körben terjesszék genetikailag módosított fajtáikat.

A kereskedelem várható növekedésével a szállítás és az ebből fakadó környezetszennyezés is nőni fog. A karibi térségben a hajózás már most a korallzátonyok pusztulásának elsődleges okozója, az FTAA azonban nem foglalkozik a közlekedésből fakadó károk elhárításával. Mindemellett az FTAA eddigi tárgyalásai zárt ajtók mögött, a társadalmi szervezetek kizárásával zajlottak. Noha egyes csoportok lehetőséget kaptak környezeti aggodalmaik részletezésére, a kommunikáció egyoldalúnak bizonyult, nem kaptak visszajelzést véleményük fogadtatásáról. Ez pedig az FTAA (esetleges) hatályba lépésével sem fog változni: az állami bíróságoktól eltérően, a civil szervezetek nem lesznek jogosultak arra, hogy panaszt tegyenek a FTAA döntőbíróságánál - ez a lehetőség kizárólag a nemzetekfeletti vállalatokat illeti meg.

ENERGIA

Szabványt a megújuló energiákra!

forrás:

<http://ens-news.com/ens/jun2002/2002-06-24-19.asp#anchor4>,

<http://www.panda.org/news/press/news.cfm?id=2985>

<http://mtvsz.hu/main.php?c=eu/eu-integracio-hi r l ev-el/&b=kiadvanyok#2002ev>

A WWF kampányt indított annak érdekében, hogy megszülessen a megújuló forrásokból származó villamosenergia európai minősítési szabványa. A természetvédelmi szervezet szerint az Unió üzleti és közintézményeinek szén-dioxid kibocsátását a teljes dán kibocsátás mennyiségével lehetne csökkenteni azáltal, hogy megújuló erőforrásokból származó villamosenergiát vásárolnának. A szervezet célja az olyan forrásokból származó elektromos áram térnyerésének megakadályozása, mint a hulladékégetés. A WWF meg szeretné akadályozni, hogy az ilyen forrásból származó elektromos áram hasznot húzzon a szabad versenynek kitett elektromos áram piacon abból, hogy gyors ütemben növekszik a fogyasztói érdeklődés a tiszta energiák iránt. A WWF és a hozzá csatlakozott környezet- és fogyasztóvédelmi szervezetek megalakították az Európai Zöld Villamosenergia Hálózatot (EUGENE), mely kezdeményezi a "zöld" villamosenergia közös uniós szabványainak kidolgozását. A WWF "Az üzleti és kormányzati szervezetek szerepe a zöld villamosenergia ösztönzésében" címet viselő új

tanulmánya szerint, amennyiben az EU üzleti szektorának villamosenergia igényét további 10%-ban tiszta "zöld" forrásokból elégítené ki, úgy a szén-dioxid kibocsátást évi 38 millió tonnával lehetne csökkenteni. Ha az Unió közintézményei még ennél is tovább mennének és 30%-kal növelnék a "zöld" villamosenergia részesedését, ide értve a szél-, a nap- és a biomasszából származó energiát, az további 18 millió tonna szén-dioxid kibocsátását előzhetné meg. Ez az összesített, kb. 56 millió tonna kibocsátáscsökkentés nagyjából megegyezik Dánia teljes, 1998. évi kibocsátásával, vagy 18 nagyteljesítményű szénműves kibocsátásával. A WWF számításai szerint az EU-ban felhasznált energia 38%-át az ipar, 6%-át a közintézmények fogyasztották el 1999-ben. A másik fő ok, mely a WWF kampány háttérében áll, az a fogyasztók zavartsága, melyet a tagországokban alkalmazott különféle kormányzati vagy magánjelleggel használt címkék túlburjánzása okoz. A WWF reméli, hogy a kritériumrendszer elfogadják végül az EU-ban, mint a megújuló energiák szabványát. Az élénkülő kereslet mellett ugyanis igazi kínálatra van szükség minden egyes tagországban. A WWF a kormányok részéről is további lépéseket vár, mivel a fogyasztóknak joguk van megismerni az általuk vásárolt villamosenergia forrását és a kapcsolódó szennyezés szintjét. Persze időre van még szükség ahhoz, hogy a döntéshozók a közbeszerzésekben is a zöld energiákat támogassák.

Elhagyták a kormányt a finn zöldek

forrás:

<http://mtvsz.hu/main.php?c=eu/eu-integracio-hi r l ev-el/&b=kiadvanyok#2002ev>

<http://ens-news.com/ens/may2002/2002-05-27-03.asp>

A voksát az atomenergia mellett letevő parlamenti szavazás eredményeként a finn zöld párt elhatározta, hogy kilép a kormányzati koalícióból. Ezzel párhuzamosan Satu Hassi, a környezetvédelmi miniszter is benyújtotta lemondását. A zöldek döntésének háttérében meghúzódó indok, hogy az atomenergiáról szóló szavazás nem pusztán a villamosenergia-termelésről szólt, hanem egyúttal a társadalom jövőjéről, a világra gyakorolt hatásról és értékekről. A zöldek úgy érezték, hogy a parlament a zöldek politikája és értékei ellen szavazott. A párt nem tud egy olyan kormányzattal együttműködni, mely nem képviseli a zöld érdekeket. Saját szavaikkal élve: "Nem kívánunk zöld címke lenni az atomenergián!"

A finn parlament május 24-i, új atomerőmű építését támogató döntése az első olyan határozat volt az Unióon belül az elmúlt tíz évben, mely szembe helyezkedik azzal a trenddel, amely az atomenergia felhasználásának kiszorulását mutatta számos uniós tagországban. A finn ipari miniszter szerint, bár az atomenergia használata

önmagában nem elegendő eszköz az üvegház-hatású gázok kibocsátásának csökkentésére, de mindenképpen fontos tényező. A parlament tagjai azonban abban egyetértettek a zöldekkel, hogy a Kiotói Jegyzőkönyv betartásához szükséges a megújuló energia támogatása, illetve más energiatakarékossági eszközök is.

A zöldek ebben az új helyzetben is tovább dolgoznak a zöld célok érdekében, mivel sok még a teendő az egyes ágazati politikák, különösen az energiapolitika területén, ahol népszerűsíteni kell - ha lehet még erőteljesebben - a megújuló energiaforrásokat. A párton belül a légkör meglehetősen egységes: megtettek minden tőlük telhetőt, mégis veszítettek. A kiábrándultság ellenére azonban továbbra is bizakodva tekintenek a jövőbe. A választásokig hátralévő kilenc hónapban részben új eszközök kidolgozására, részben pedig a jövő évi választások kampányának előkészítésére koncentrálnak. Kampányt indítanak a megújuló energiaforrások népszerűsítéséért és magasabb energiaadókért.

A kormányzati koalícióval történő együttműködést nagyon pozitívan értékelték, hiszen számos fontos kérdésben sikerült eredményt elérniük. A következő kormányzati egyeztetések idejére meg kívánnak erősödni, hogy készen álljanak a részvételre. A legfontosabb kérdések, melyekkel foglalkozni kívánnak, a gazdasági és társadalmi jólét, valamint a fenn-tartható energiapolitika területe.

TÁRSADALOM

A Nemzetközi Adóssági Népbíróság ítélete

Porto Alegre, 2002. február 1-2.

A Nemzetközi Adóssági Népbíróság a 2. Szociális Világforum részeként ülésezett a Jubilee Dél felhívására, együtt a Jubilee Dél Brazília, az Amerikai Jogász Szövetség, a Harmadik Világ Adósságainak Eltörléséért Bizottság, a Kairo-Canada, a Jubilee USA Hálózat, a Déli Népek Környezeti Hitelezői Szövetsége, az Ustawi, és a Nők Világkörüli Menete, valamint sok más szervezet közreműködésével.

A bíróságot társadalmi mozgalmak, egyházak, szak-szervezetek, civil szervezetek, feminista szervezetek, politikai pártok és ismert személyiségek segítették, a Jubilee Dél által felölelt 45 afrikai, csendes-óceáni, latin-amerikai és karibi országból, élvezve különböző északi szervezetek támogatását. A bíróságot azért hívták össze, hogy megállapítsa az északi bankok, nemzetek feletti társaságok, kormányok, és a Nemzetközi Valutaalap, továbbá a Világbank és más pénzügyi szervezetek felelősségét abban, hogy illegitim módon adósságválságba taszították a Dél országait és népeit, és ítélkezzen felettük. Ez a bűn hatalmas emberáldozatokkal járt, lerombolta termelő kapacitásainkat és népeink életminőségét. Hatalmasra növelte a szegénységet, a gyermekhalandóságot, a társadalmi kirekesztést és súlyos gazdasági, környezeti károkat okozott. Az adósság törvénytelen voltának és a főbűnösök kiletének, szerepének megállapításán túl a bíróság magára vállalta, hogy javaslatokat tegyen az adósságok visszafizetésének megtagadása, illetve eltörlése érdekében.

A bíróság erkölcsi fórum, nem joghatóság. Mindazonáltal ragaszkodik a részletes érvelés és dokumentálás, jogi és erkölcsi hagyományok által alátámasztott elveihez. A vádat dokumentumok széles köre, jellegzetes sorsú déli nők és férfiak tanúvallomásai igazolják. A bíróság a különböző országok társadalmi képviselőinek részvételével az alábbi ítéletet hozta.

Megállapítottuk, hogy:

1. Tanulmányok és adatok tanúsága szerint, a déli országok adósságaikat többszörösen visszafizették, ami a fizetéseképtelenség állapotán túl is törvénytelen, igazságtalanná és erkölcstelenné teszi az adósságok visszafizetésének követelését.

2. A külső adósság, nem csak gazdasági, hanem erkölcsi, politikai, társadalmi, történelmi és környezeti probléma is, amely a felelősség kérdését különböző szinteken veti fel, és azonnali cselekvést kíván.

3. A külső adósság nettó erőforrás-áramlást okoz, a Dél országaiból az Észak országaiba, melynek során 1998-ban a 41 legeladósodottabb és legszegényebb országból 1,68 milliárd dollárnyi forrással több áramlott ki, mint amennyi beáramlott. Ugyanabban az évben a Harmadik Világ országai 114,6 milliárd dollárral járultak hozzá

az Észak fejlett ipari országainak magán- és közköltségeihez.

4. 1981 és 2000 között a Dél népei 3,7 billió dollárt utaltak át az Északnak, az akkori adósságállomány (561 milliárd) hatszorosát, a mai adósságállományuk mégis 2 billió dollár.

5. A neoliberais gazdaságpolitika a külső adósságállomány exponenciális növekedését eredményezi, megakadályozva ezzel a szociálpolitika tervek megvalósítását, és veszélyeztetve a déli országok politikai szuverenitását.

6. Az Egyesült Államok egyoldalú döntése a 70-es évek végén, a kamatoknak a történelmi 4-6%-os szintről, hónapokon át, több mint 20%-osra növeléséről, az eredeti szerződések jóhiszemű aláírását hazudtolta meg. Az adós országokat ezek után arra kényszerítették, hogy a kamatokat újabb hitelekkel fizessék vissza, ami Latin-Amerika esetében 106 milliárd dolláros veszteséget eredményezett.

7. Kimutatható a kapcsolat a külső adósságállomány, a jelentős belső eladósodottság és a rövidtávú külső tőkebevonás kényszere között, amelyek mind növelik a déli kamatokat.

8. A déli kormányok, amelyek a pénzügyi rendszer stabilitását öncélnak tekintik, feláldozzák a költségvetésben szociális célokra és a gazdaságfejlesztésre szánt összegeket, hogy az adósságokat törleszteni tudják, ami egyet jelent az egészségügyről, a közoktatásról, a lakásépítésről és a bennszülöttek számára elkülönítendő termőföldről való lemondással, azaz a túlélési feltételek biztosításáról való lemondással. Lemondanak arról a lehetőségről is, hogy emberhez méltó feltételeket biztosítsanak az időseknek, a gyerekeknek, végrehajtsák a mezőgazdasági reformot és megőrizték a természeti környezetet.

9. Az IMF szerkezetváltási, és más gazdasági programjai végzetesnek bizonyultak azokban az országokban, ahol alkalmazták őket, mivel a céljuk az volt, hogy tovább növeljék az eladósodottságot és a többi külső kötelezettséget. Eközben szó sem lehetett a társadalmi és környezeti adósságok megtérítéséről, amelyek a gyermekek, bennszülöttek, a falusi, illetve városi munkások, a fekete nők és férfiak, valamint a természet irányában terhelik.

10. Ezeknek az országoknak az eladósodása olyan diktatórikus kormányzás alatt következett be, amely természeténél fogva törvénytelen és népszerűtlen, a hitelezők pedig nem csak cinkosai voltak ezeknek, de tudatában is voltak a hitelek által hordozott veszélyeknek.

11. A hitelek növekedése összefügg azzal is, hogy a helyi elitek ma is, mint a történelemben korábban mindig, összefonódnak a külső és a multilaterális pénzügyi intézményekkel, a magán és a közéletben egyaránt.

12. Az Észak országai környezeti adósságokat halmoztak fel a Dél országaival szemben, természeti erőforrásaik történelmi fosztogatása, ősi tudásuk intellektuális kisajátítása, földjeik kizsigerezése, vizeik és levegőjük elszennyezése révén, ami kihat az élelmiszer ellátásra, növeli a mérgező anyagok mennyiségét és veszélyezteti az emberek túlélését.

13. A külső adósságok az ENSZ által 1966-ban kihirdetett gazdasági, szociális és kulturális alapjogok folyamatos megerősökölését jelentik. Ezek a jogok biztosítják minden nép és minden ember számára az önrendelkezés, a gazdasági fejlődés, a gazdasági javak és természeti erőforrások feletti rendelkezés jogát és azt, hogy senkit ne lehessen megfosztani létfeltételeitől.

A Nemzetközi Adóssági Népbíróóság Esküdtszéke, a fentiek alapján, egyhangúlag, az alábbi határozatot hozta:

1. A Dél külső adósságai törvénytelenek, igazságtalanok és mind erkölcsileg, mind törvényileg és politikailag fenntarthatatlanok, mert azokat a nemzeti és nemzetközi jogi keretek mellőzésével kényszerítették rájuk, anélkül, hogy az érintett társadalmakkal párbeszédet folytattak volna, miközben a lakosság többségének kárára, egyoldalúan az eliteket részesítették előnyben, illetve folyamatosan megsértették a népek szuverenitását.

2. Az Észak vád alá helyezett bankjai, transznacionális vállalatai, kormányai, a Nemzetközi Valutaalap, a Világbank és más nemzetközi pénzügyi intézmények, illetve ezek déli kollaboránsai tettestársak az alábbi bűnök kitervelésében és végrehajtásában:

a) A Dél természeti örökségének élőködő módon való kiszípolozása, abból a célból, hogy eleget tegyenek a külső adósságszolgálati kötelezettségeknek, ennek a politikai, ökológiai és gazdasági kizsákmányoló eszköznek népeink ellen való felhasználása révén.

b) Egyenlőtlen kereskedelmi feltételek fenntartása és előnyben részesítése, ami a külső adósságok további növekedését eredményezte, azon túl, hogy a nyersanyagokat nagyon olcsón kellett kitermelni és eladni, az ipari termékeket pedig emelt áron kellett megvenni, mivel a fejlett országok támogatásai fokozottan támogatták az egyenlőtlen csere rendszerét.

c) Uzsorakamatok alkalmazása, ami a külső adósságok exponenciális növekedéséhez vezetett, ahelyett, hogy csökkentette volna a Dél által teljesített rendszeres visszafizetések összegét.

d) Csalárd műveletek lebonyolítása a transznacionális bankok és helyi üzletemberek között, amelyek a spekulációs eszközök alkalmazása révén nem létező adósságok keletkezéséhez vezettek, mert a termelés ösztönzése helyett kevesek meggazdagodását eredményezték, az

adósságokat pedig a közösségre terheltek.

e) Szerkezetátalakítási programok, és egyéb gazdaságpolitikai intézkedések végrehajtása, amelyek arra kényszerítik államainkat, hogy a természeti erőforrásokat és közintézményeket magánosítsák, és olyan pénzekből fizessék vissza a hiteleket, amelyeket a jóléti rendszerre és gazdaságélénkítésre kellett volna felhasználniuk.

f) Diktatórikus és bűnös rendszerek támogatása a hiteleken keresztül, amelyek hozzájárultak a rendszer fenntartásához és a diktátorok törvénytelen meggazdagodásához, annak ellenére, hogy elnyomott népeik és az emberjogi szervezetek szembeszálltak velük, és az ENSZ is szankciókkal sújtotta őket.

g) A felhalmozott források perverz módon, a hitel-szerződések révén, kormánytisztviselők meggazdagodására, fényűzésre történő felhasználása külföldi bankoknál történő letétek formájában, ahelyett, hogy szociális célokra használták volna fel azokat.

h) Olyan gazdasági integrációs programok kikényszerítése, amelyek csak az Észak transznacionális vállalatainak és országainak kedveztek, miközben azok sértették az alapvető egyéni és kollektív emberi jogokat.

i) Recesszióhoz vezető politikai és gazdasági feltételek szándékos megteremtése az adós országokban, hogy kikényszerítsék az adósságok újratárgyalását.

j) A többször megfizetett adósságok folytatódó begyűjtése, egészen addig a pontig, ahol az emberek már a mohóság áldozataivá válnak.

k) A nemzetközi jog normáinak megszegése, többek között az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatáé, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 169-es, a bennszülött lakosságra vonatkozó egyezményéé, a nők elleni diszkrimináció minden formájának megszüntetésére vonatkozó egyezményé és a népek önrendelkezési jogáé éppúgy, mint a nemzeti törvényhozásokra vonatkozó jogoké.

l) A fenti bűnök előre kitervelt módon, bünszövetségben történő elkövetése a vádlottak által, annak érdekében, hogy kifosszák és kizsákmányolják a Harmadik Világ népeit.

m) Népiirtás és emberiség elleni bűncselekmények.

Az esküdtszék a fentiek alapján arra kéri a Tisztelt Bíróóságot, hogy a vádlottakat ítélje el a fenti bűncselekmények mindegyike, vagy az általuk valóban elkövetett bűncselekmények alapján. Kéri továbbá, hogy a külső adósságokat, mint okafogyottakat, törölje el, nem utolsósorban felháborító, tisztességtelen, törvénytelen, uzsorás jellegű, igazságtalan, csalárd és alaptalan mivolta miatt, és amiatt, hogy meggyengítette a nemzeti szuverenitást és a Dél lakossága túlnyomó többségének életminőségét.

Az esküdtszék, végezetül, az alábbi javaslatok elfogadására kéri a Bíróóságot:

- Szólítsa fel egységes cselekvésre a jelenlevő állampolgárokat, minden Déli népet, és a velük szolidáris északi állampolgárokat, hogy közösen küzdjenek az adósságok visszafizetésének megtagadásáért és azok eltörléséért.
- Kezdeményezze az adósságok független felülvizsgálatát annak érdekében, hogy megállapítható legyen, mekkora a fennálló, jogosan követelhető adósság mértéke, amennyiben ilyen még fennáll, kezdeményezze továbbá az eladósodottság problémájára irányuló társadalmi ellenőrzés részvételi és demokratikus eljárásainak kimunkálását.
- Sürgesse az eladósodott országok parlamenti képviselőit, hogy vizsgálják ki az adósságok kezelésének kérdését az azokat felhalmozó felelősök körében, hogy azok törvényesen elszámoltathatók legyenek.
- Követelje a Déltől elvont javak visszaszolgáltatását, és az okozott károk megtérítését.
- Követelje a diktatúrák, a korrump kormányok és a velük cinkos nemzetek feletti társaságok által törvénytelenül felhalmozott javak visszaszolgáltatását.
- Dolgozzon ki Méltóság és Szuverenitás kampányokat, hogy ezzel megakadályozható legyen a népek érdekeivel ellentétes gazdasági megállapodások létrejötte és hatályba lépése, beleértve az IMF-el és más nemzetközi pénzügyi intézményekkel kötendő megállapodásokat is.
- Javasolja a kormányoknak, hogy sorakozzanak fel a közös ügy mögé, és tegyék meg, ami szükséges, bármi legyen is az, hogy megszerezzék a Hágai Nemzetközi Bíróság állásfoglalását a külső adósságok törvénytelenességéről, a visszafizetések felfüggesztése érdekében.
- Javasolja a kormányoknak, hogy az erőforrásokat fordítsák inkább a fenntartható fejlődést ösztönző programokra, minden nép javára.
- Ösztönözzön olyan helyi és nemzeti folyamatokat, amelyek célja a fenntartható társadalmak létrehozása, mind gazdasági, mind élelmezési, energiagazdálkodási, környezeti, egyenlőségi és méltányossági szempontból.
- Támogassa az északi államokat, a transznacionális

társaságokat, a multilaterális bankokat és magán pénzügyi intézményeket, a Délen folytatott környezetpusztítás fejében terhelő környezeti adósság megfizetésére irányuló erőfeszítéseket.

- Juttassa el a Bíróság döntését, az eddig azonosított elsőrendű vádlottakhoz, és kérje meghatározott időn belüli válaszukat.
- Kísérje figyelemmel azoknak a kereseteknek a sorsát, amelyeket a jelen ítéletre alapozva nyújtanak be az itt vád alá helyezett, azonosított és bűnösnek nyilvánított felekkel szemben, hogy az elkövetett bűnök ne maradjanak büntetlenül. Leplezze le a korrump kormányokat, amelyek lehetővé tették népeik kirablását.
- Hozzon létre egy adósságproblémával foglalkozó globális bizottságot, azzal a felhatalmazással, hogy vizsgálja ki és nevezze meg, kik a felelősök a törvénytelen adósságok felhalmozásáért és támogassa a felelősségre vonásukra irányuló kezdeményezéseket.
- Kérje fel az Egyesült Nemzetek Szövetségét, és más regionális, nemzetközi testületeket, hogy fontolják meg olyan eszközrendszer kidolgozását, amely biztosítja, hogy az egyetemes emberi jogok biztosítása megelőzze az adósságszolgálati igényeket.

Az esküdtszék jelen döntését az igazság, a Dél népei és az egész emberiség számára igazságot szolgáltatva terjeszti a Bíróság elé. Ez egy hosszú menetelés jelképes útja. Ez a döntésünk.

Porto Alegre, 2002. február 2.

Az esküdtszék tagjai:

Adolfo Pérez Esquivel, Nobel-díjas író, Argentína
 Dennis Brutus, költő, Dél-Afrika
 Pedro Ross, Munkásközpont, Kuba
 Yvonn Yanez, Környezeti Hitelezők Déli Népeinek Szövetsége, Ecuador
 Rosemary Nyerere, parlamenti képviselő, Tanzánia
 Marie Frantz Joachim, Nők Földkörüli Menete, Haiti
 Samba Tembile, Nemzetközi Ifjúsági Tábor, Mali
 Rogate Mshana, Egyházak Világtanácsa, Tanzánia
 Sekou Diarra, Jubilee 2000, Mali
 Shelly Emalyn Rao, Gazdasági és Társadalmi Vizsgálóbizottság, Fidzsi-szigetek

Rio+10 csúcs - szabatás - az EXXon is benne van

forrás: global@zpk.hu levelezőlista
 beküldte: Fidusz

Az Exxon által támogatott republikánus lobbisták megpróbálják megakadályozni, hogy a johannesburgi rio+10 Fenntartható Fejlődés Világtalálkozón bármi féle előremutató fejlemény történjen. A Föld Barátai Egyesült Államok által nyilvánosságra hozott levél szerint egy 31 politikai csoport és magánszemély arra próbálja meg rávenni Bush-t, hogy a johannesburgi csúcstalálkozón biztosítsa, hogy az amerikai tárgyaló küldöttség tagjai akadályozzanak meg bármi féle haladást az éghajlatváltozással kapcsolatban.

Mellékelve a Föld Barátai USA sajtóanyaga.

Hogyan szabotáljunk egy csúcstalálkozót?

Az Exxon és a republikánus lobbisták minden erejükkel megállítani igyekeznek a johannesburgi folyamatot

Sajtóközlemény

Washington-Budapest, 2002. augusztus 15. Az Exxon által támogatott republikánus és konzervatív lobbisták egyesített erővel igyekeznek megakadályozni, hogy a johannesburgi Fenntartható Fejlődés Világtalálkozón bármiféle előremutató fejlemény következzen be. A Föld Barátai által nyilvánosságra hozott levélben, amelyet 31 politikai csoport és magánszemély juttatott el

George W. Bush elnökhöz, a lobbisták arra próbálják rávenni az elnököt, hogy ne vegyen részt a csúcstalálkozón, továbbá biztosítsa, hogy az amerikai küldöttség tagjai akadályozzanak meg bármiféle előrelépést az éghajlatváltozással kapcsolatos tárgyalások során.

Az augusztus 2-i keltezésű levélben a lobbisták a következőket írják. "Örömmel fogadtuk azon döntését, hogy személyesen nem vesz részt a csúcstalálkozón ... Még inkább, mint az 1992-es riói Föld Csúcs, a Johannesburgi Csúcstalálkozó globális médiajelenlétet biztosít a nemzetközi gazdasági és környezetvédelmi kérdésekre kritikusan bekapcsolódott, legfelelőtlenebb és legdestruktívabb elemeknek. Az Ön jelenléte további ösztönzést jelentene arra, hogy számos szabadságlelens, emberellenes, globalizációellenes és nyugatellenes kérdés nyilvánosságot kapjon, hitelesebbé váljon."

Az is szerepel a levélben, hogy "a legkevésbé fontos környezetvédelmi kérdés a lehetséges éghajlatváltozás, és reméljük, hogy a johannesburgi tárgyalóküldöttség napirenden és reflektorfényen kívül tudja tartani a témát." A levélírók véleménye szerint a legrosszabb, ami a csúcstalálkozón történhet, hogy megindul a folyamat egy Környezetvédelmi Világszervezet létrehozására, amint azt az Európai Unió javasolta.

Tony Juniper, a Föld Barátai nemzetközi hálózatának alelnöke hozzáfűzte: "Ez a levél sötét fényt vet a Bush-féle Fehér Ház, valamint az olyan szennyező cégek mint az Exxon és a konzervatív lobbisták triumvirátusára. Utóbbiak eltökélten arra törekszenek, hogy blokkoljanak mindenféle előremutató kezdeményezést a johannesburgi csúcstalálkozó során. Busht már korábban

kérték, hogy ne jelenjen meg Johannesburgban, most pedig azt követelik, hogy a küldöttség is tegyen meg mindent bármiféle megállapodás megíúsítására. Ehhez természetesen nem tudnak megnyerni az állampolgárok támogatását, akik dühösen és hitetlenkedve reagálnának azon állításukra, miszerint az éghajlatváltozás nem fontos kérdés. Így hát inkább olyan vállalatok alamiznájára várnak, mit az Exxon. Az Exxonnak pedig nincs elég bátorsága ahhoz, hogy politikai programját közvetlenül reklámozza, így ő viszont a lobbistáktól válik függővé, akik elvégzik helyette a piszkos munkát. Soha nem volt még ilyen fontos, hogy egy kötelező hatályú nemzetközi egyezmény szülessen a vállalatok romboló hatású tevékenységének korlátozására."

További információk: *Fidrich Róbert, MTVSZ, tel: 216-7297, fidusz@zpak.hu*

Megjegyzés:

[1] A Föld Barátai hálózat tagja a Stop Esso kampánynak, amelyet a Greenpeace-szel és a People & Planet szervezetekkel közösen indítottak, válaszul arra, hogy az Egyesült Államok 2001 tavaszán jelezte, nem kívánja ratifikálni a Kiotói Jegyzőkönyvet. Az ExxonMobil volt a kiotói folyamatban való amerikai részvétel ellenző olajlobbi-csoport legjelentősebb tagja.

[2] A Föld Barátai nemzetközi környezetvédő hálózat magyarországi tagszervezete a Magyar Természetvédők Szövetsége.

"Nem mondunk le a lelkiismeretünkről"

Az alábbi nyilatkozatot prominens amerikai közéleti személyiségek tették közzé, a terrorizmussal szemben viselt háborúval kapcsolatban

*The Guardian, Friday June 14, 2002
MANAMANA 2002/1
Ford: Erhardt Miklós*

Azt szeretnénk, ha senki sem mondhatná, hogy az amerikai nép nem tett semmit, mikor a kormánya meghirdette a maga korlátlan háborúját, és bevezette szigorú, új elnyomó intézkedéseit. Ezen nyilatkozat aláírói arra hívják fel az Egyesült Államok népét, hogy tanúsítsanak ellenállást a szeptember 11-ét követően kialakított politikai irányvonallal szemben, mely komoly veszélybe sodorja a világ népeit.

Hisszük, hogy népeknek és nemzeteknek joguk, hogy a saját sorsukat meghatározzák, mentesen minden nagyhatalmi katonai kényszertől. Hisszük, hogy az Egyesült Államok kormánya által fogvatartott és üldözött valamennyi személynek azonos joga van a törvényes elbánáshoz. Hisszük, hogy a kérdezés, a bíráló és az

egyed nem értés értékek, melyeket védeni kell. Ezekért a jogokért mindig ki kell állni, mindig harcolni kell értük.

Hisszük, hogy lelkiismeretes embernek felelősséget kell vállalnia azért, amit a kormánya tesz - mindenképp előtt pedig az olyan igazságtalanságoknak kell ellene szegülnünk, amelyeket a mi nevünkben követnek el. Ezért arra hívunk fel minden amerikai, hogy álljon ellen a háborúnak és elnyomásnak, melyet a Bush-vezetés szabadított a világra. Ez a háború igazságtalan, erkölcstelen és illegitim. Mi a világ népeivel való egyetértést választjuk.

Mi is sokkoltan álltunk a szeptember 11-i borzalmak előtt. Mi is gyászoltuk az ártatlan áldozatok ezreit, mi is a fejünket ráztuk, látván a vérfürdő rémisztő képeit - még ha emlékeztünk is hasonló jelenetekre Bagdadban, Panama Cityben, és egy generációval ezelőtről Vietnámban. Együtt kérdeztük kétségbeesetten több millió amerikaival hogyan történhetett meg ilyesmi?

De alig kezdődött meg a virrasztás, mikor az ország

csúcsvezetői már ránk is szabadították a bosszú szellemét. "Jó a Rossz ellen", így szölte a leegyszerűsített forgatókönyv, melyet a gerinctelen és megfélemlített média gyorsan felkapott. Azt mondták nekünk, hogy a szörnyűségek okaira rákérdezni felér a hazaárulással. Nem lehetett vita. Egyszerűen nem léteztek érvényes politikai vagy erkölcsi kérdések. Az egyetlen lehetséges válasz pedig: háború külföldön, elnyomás otthon.

A Bush-vezetés, a mi nevünkben, nemcsak egyszerűen lerohanta Afganisztánt, de azt a jogot is vindikálta magának és szövetségeseinek, hogy ezentúl bárhol, bárhol bevethesse a katonai erejét. Mindennek erős visszhangját mindenünnen hallani lehetett, a Fülöp-szigetektől egészen Palesztínáig. A kormány most nyíltan készülődik az Irak elleni totális háborúra - egy olyan ország ellen tehát, mely semmiféle kapcsolatban nem áll a szeptember 11-i borzalommal. Miféle világ lesz ez, ha az Egyesült Államok kormányának biakó csekke van arra, hogy kommandókat, gyilkosokat, bombákat vethessen be bárhol, ahol gondolja?

A kormány, a mi nevünkben, két osztályra bontotta az Egyesült Államok népét: azokra, akiknek az USA törvénykezése által biztosított alapvető jogokra legalábbis ígérete van, és azokra, akik, most úgy tűnik, tökéletesen jogfosztottak. A kormány több mint 1000 emigránst gyűjtött be és tart fogva titokban és meghatározatlan ideig. Százakat deportáltak, és további százak vannak a mai napig börtönben. Évtizedek óta először újra vannak olyan nemzetiségek, akik egyetlen elbírálást kapnak a bevándorlási eljárás során.

A kormány, a mi nevünkben, az elnyomás felhőjét borította a társadalomra. Az elnök szövegíróje arra figyelmezteti az embereket, hogy "vigyázzanak, mit mondanak". Másrészt gondolkodó művészeknek, értelmiségieknek és professzoroknak látniuk kell, ahogy a nézeteiket eltorzítják, támadják és elhallgatják. Az úgynevezett Hazafias Törvény - együtt a számtalan hasonló állami szintű rendelettel - új intézkedési hatásköröket ad a rendőri tisztogatásokhoz, amelyek titkos bíróságok előtt zajló titkos eljárásnak tartoznak csak felelősséggel, ha egyáltalán felelősségre vonja őket bárki.

A végrehajtó hatalom, a mi nevünkben, magáévá tette más kormányzati ágak szerepét és funkcióit. Katonai bíróságok állnak föl, laza bizonyítási szabályozással, és a rendes bíróságokhoz való fellebbezés joga nélkül. Az elnöki toll egyetlen vonása "terroristává" tehet teljes csoportokat.

Komolyan kell vennünk az ország csúcsvezetőit, amikor egy teljes generáción átívelő háborúról, és egy új belső rendről beszélnek. Egy új, a világgal szemben folytatott, nyíltan birodalmi politikával állunk szemben, és egy olyan belpolitikával, amely félelmet kelt és manipulálja azt, hogy megrövidíthesse a jogainkat.

Az események halálos ívüket követték az elmúlt hónapok eseményeiig, amelyeket annak kell látnunk, amik, és amelyekkel szemben ellenállást kell tanúsítanunk. A történelemben túl sokszor történt, hogy addig vártak az emberek, míg már késő lett ellenállni. Bush elnök kije-

lentette: "Vagy velünk vagy, vagy ellenünk". Itt a válaszuk: Nem engedjük meg Önnek, hogy az egész amerikai nép nevében beszéljen. Nem adjuk fel a kérdéshez való jogunkat. Nem mondunk le a saját lelkiismeretünkről a biztonság hamis ígéretéért cserében. Nem akarjuk részét alkotni ezeknek a háborúknak, és elutasítunk minden olyan következtetést, sugallatot, hogy azok a mi nevünkben, vagy a mi jólétünkért folynának. Kezünket nyújtjuk mindazoknak, akik világszerte szenvednek ettől a politikától; szolidaritásunkat szóval és tettel fejezzük ki.

Mi, ezen nyilatkozat aláírói, arra hívunk minden amerikai, hogy csatlakozzon hozzánk, hogy erősebbé tegyük a kihívást. Üdvözljük és támogatjuk a most folyó tiltakozást, az elhangzó bírálatokat, ha jól tudjuk is, sokkal-sokkal többre van szükség, hogy valóban megállíthassuk ezt az úthengert. Inspirálnak minket azok az izraeli szolgálatmegtagadók, akik teljes személyes kockázatvállalással kimondják: 'mindennek van határa' és megtagadják a szolgálatteljesítést a megszállt területeken.

Rendelkezésünkre áll az ellenállás számos példája az Egyesült Államok múltjából: azokétól, akik a rabszolgaság ellen lázadtak, azokéig, akik tiltakoztak a vietnami háború ellen, megtagadták a parancsokat, elégették a behívójukat és szolidaritást vállaltak a szolgálatmegtagadókkal. Ne okozunk csalódást a figyelő világnak a hallgatásunkkal és a cselekvésképtelenségünkkel. Hallja inkább a világ a fogadalmunkat: ellenállunk a háborús és elnyomó gépezetnek, és másokat is arra hívunk, hogy tegyenek meg mindent a megállításáért.

Aláírók:

Michael Albert; Laurie Anderson; Edward Asner, *actor*; Russell Banks, *writer*; Rosalyn Baxandall, *historian*; Jessica Blank, *actor/playwright*; Medea Benjamin, Global Exchange; William Blum, *author*; Theresa Bonpane, *executive director*, Office of the Americas; Blase Bonpane, *director*, Office of the Americas; Fr Bob Bossie, SCJ; Leslie Cagan; Henry Chalfant, *author/filmmaker*; Bell Chevigny, *writer*; Paul Chevigny, *professor of law*, NYU; Noam Chomsky; Stephanie Coontz, *historian*, Evergreen State College; Kia Corthron, *playwright*; Kevin Danaher, Global Exchange; Ossie Davis; Mos Def; Carol Downer, *board of directors*, Chico (CA) Feminist Women's Health Centre; Roxanne Dunbar-Ortiz, *professor*, California State University, Hayward; Eve Ensler; Leo Estrada, UCLA *professor*, Urban Planning; John Gillis, *writer*, *professor of history*, Rutgers; Jeremy Matthew Glick, *editor of Another World Is Possible*; Suheir Hammad, *writer*; David Harvey, *distinguished professor of anthropology*, CUNY Graduate Centre; Rakaa Iriscience, *hip hop artist*; Erik Jensen, *actor/playwright*; Casey Kasem; Robin DG Kelly; Martin Luther King III, *president*, Southern Christian Leadership Conference; Barbara Kingsolver; C Clark Kissinger, Refuse & Resist!; Jodie Kliman, *psychologist*; Yuri Kochiyama, *activist*; Annisette & Thomas Koppel, *singers/composers*; Tony Kushner; James Lafferty, *executive director*, National Lawyers Guild/LA; Ray Laforest, Haiti Support Network; Rabbi Michael Lerner, *editor*, Tikun magazine; Barbara Lubin, Middle East Childrens Alliance; Staughton Lynd; Anuradha Mittal, *co-director*, Institute for Food and Development Policy/Food; First; Malaquias Montoya, *visual artist*; Robert Nichols, *writer*; Rev E Randall Osburn, *executive vice president*, Southern Christian Leadership Conference; Grace Paley; Jeremy Piker, *screenwriter*; Jerry Quickley, *poet*; Juan Gumez Quiones, *historian*, UCLA; Michael Ratner, *president*, Centre for Constitutional Rights; David Riker, *filmmaker*; Boots Riley, *hip hop artist*, The Coup; Edward Said; John J Simon, *writer*, *editor*; Starhawk; Michael Steven Smith, National Lawyers Guild/NY; Bob Stein, *publisher*; Gloria Steinem; Alice Walker; Naomi Wallace, *playwright*; Rev George Webber, *president emeritus*, NY Theological Seminary; Leonard Weinglass, *attorney*; John Edgar Wideman; Saul Williams, *spoken word artist*; Howard Zinn, *historian*;

Contact the Not In Our Name statement nionstatement@hotmail.com

KÖNYVISMERTETŐ

Stiglitz és a magyarok

Joseph E. Stiglitz: *Globalization and its Discontents*, New York: W.W. Norton, 2002

Joseph Stiglitz, a 2001-es év közgazdasági Nobel-díjának kitüntetettje új könyvet jelentetett meg a nyáron, amelynek beharangozása már majdnem egy évvel korábban megkezdődött. A könyv témája a globalizáció és az azt övező elégedetlenség. Stiglitz magát is az elégedetlenek közé sorolja, ami furcsának hat, ha ismerjük előéletét: a Stanford Egyetem professzoraként lett Clinton elnök közgazdasági tanácsadója, majd a Világbank alelnökéeként és vezető közgazdászaként dolgozott. Visszavonulása óta a new yorki Columbia Egyetemen tanít.

Új könyvében Stiglitz elsősorban és alapvetően a Nemzetközi Valutaalapot (IMF) bírálja; ezt az intézményt tekinti a neoliberális globalizáció fő aktorának. A globalizációt mint a világgazdaság fokozódó integrációját önmagában nem veti el, de keményen bírálja azt az irányt, amely felé a nemzetközi gazdasági folyamatokat meghatározó erők az eseményeket terelték az elmúlt két évtizedben. Ennek az iránynak a filozófiáját az úgynevezett „washingtoni konszenzus” foglalta össze valamikor 1989-ben, és aztán ebből – ennek merev és a helyi viszonyokat tekintetbe nem vevő alkalmazásából – származtak a bajok a 90-es években. Ezek közül is főleg azokkal az esetekkel foglalkozik a szerző, amelyekkel a maga világbanki tevékenysége során az évtized második felében találkozott. Röviden, és talán nem túlozva úgy foglalhatjuk össze mondani-valóját: az IMF gyakorlatilag mindent elrontott, ami a keze ügyébe került. Vonatkozik ez a kelet-ázsiai válságokra, Oroszország átalakulására és pénzügyi összeomlására, de Argentínára és más hasonló esetekre is. A bajok fő forrása a monetarista dogmákhoz való ragaszkodás, az intézmények közgazdasági jelentőségének figyelmen kívül hagyása, illetőleg az IMF vezető köreit átlengő politikai manipuláció, amely annak ellenére érvényesült, hogy a Valutaalap tényleg a legjobb egyetemek legjobb diákjai közül válogatja szakembereit.

Stiglitz nincs jó véleménnyel a magyar közgazdászokról sem. Ezt onnan tudhatjuk, hogy immár második könyvében idézi fel illusztrációként azt az esetet, amikor magyar közgazdászok vitatkoztak arról, hogy mennyi idő alatt kell végrehajtani a privatizációt. A gyors átmenet hívei így érveltek: nem lehet elhúzni a folyamatot, kb. öt év alatt le kell zajlania. A fokozatos átalakulás mellett érvelők keményen visszavágtak: nem szabad elkapkodni, kb. öt évre mindenképpen szükség van (ld. 162.o.). Valójában tehát a vita a privatizáció módjáról, és nem a sebességéről folyt, csak a vitázó felek nem találták meg (egyik oldalon sem) a megfelelő megfogalmazást, érveket és kifejezési formákat.

Stiglitz leginkább azt kifogásolja az oroszországi (és tágabb értelemben a kelet-európai) privatizációban, hogy azt lóhalálában, a „minél gyorsabb, annál jobb” elve alapján hajtották végre. Ez pedig nem azt eredményezte, hogy a termelő vagyon hatékonyabban kezdett működni, hanem a korrupciót, a kormánykörökhöz közel állók gyarapodását segítette csak. Különösen rossznak tekinti azt a megoldást, amikor az állami cégek újonnan létesített magánbankoktól vettek fel hiteleket, s

miután azokat nem tudták (valami rejtélyes oknál fogva) törleszteni, részvényeik a bank tulajdonába mentek át. Ezeket a korrupst privatizációs formákat csak azért nem nevezi Stiglitz vadnyugatinak, mert amikor az Egyesült Államok korai tőkésai (az ún. rablóbárók) nagy vagyonaikra szert tettek, közben az amerikai gazdaság is gyarapodott. Az orosz nőmenklatúra-burzoázia megszületése ezzel ellentétben nem az ország virágzásával, hanem elszegényedésével esett egybe. Bár a magyar gazdaság hanyatlása a 90-es évek első felében nem volt az oroszhoz mérhető, elmondható, hogy a privatizáció folyamata nálunk is visszaélésekkel, utólag már nehezen feltárható csalásokkal volt megterhelve.

Becsületünkre legyen mondván, Stiglitz másutt is említi Magyarországot és a fenténél pozitívabb kicsengéssel. A 151. oldalon Lengyelország, Szlovénia és Szlovákia mellett Magyarország is szerepel abban a csoportban, amelynek GDP-je (bruttó hazai termék) az ezredfordulóra elérte a rendszerváltás előtti utolsó év szintjét. A 186. oldalon a cseh privatizációval összevetve a magyart minősíti eredményesebbnek: lehet, hogy a magyarok lassabban indítottak, de a cégeket valóban átalakították, és ma már nemzetközileg versenyképesek. Két oldallal később megtaláljuk a dicséret magyarozatát is: „Magyarország, Szlovénia és Lengyelország megmutatta, hogy a gradualista politikák kevesebb fájdalommal, nagyobb társadalmi és politikai stabilitással járnak rövid távon, hosszú távon pedig gyorsabb növekedéssel. A teknősbéka és a nyúl versenyéből ismét a teknősbéka került ki győztesen. A radikális reformerek – legyen szó éltanulókról, mint a Cseh Köztársaság, vagy kissé rendetlenebbekről, mint Oroszország – vesztek.”

Ami tehát az átalakulást illeti, Stiglitz a fokozatosság híve, és nézetét elsősorban nem is a kisebb kelet-közép-európai államok összevetésében, hanem Kína és Oroszország összehasonlításában látja igazoltnak. Az orosz kudarc pedig szorosán összefügg azzal, ahogyan az IMF más földrészeken is a helyi viszonyokra való tekintet nélkül, csakis a nyugati hitelezők érdekét szem előtt tartva osztogatta gazdaságpolitikai tanácsait. Ha pedig azokat önként nem fogadták el, gyakran megtalálta az eszközt annak, hogy a végrehajtást kikényszerítse. A könyvben nem egy példát találunk arra is, hogy az IMF-et esetleg visszautasító országok saját elgondolásaikat követve jobb eredményeket tudtak elérni.

Bíralata miatt Stiglitz-et ma már elsőszámú közlelenségnek tekintik az IMF köreiből, és nem csodálkozhatunk azon sem, hogy Magyarországon sem népszerű. A vezető sajtótermékek megfelelő rovataiban az ügyeletes szellemóriások mellett nem jut hely annak a tudósoknak, aki a mai világrend árnyoldalait is hajlandó észrevenni, a jobbítás szándékával javaslatokat is megfogalmaz, és nézetei érvényesítése érdekében konfliktusokat is vállalt. Az új Stiglitz-könyv magyarországi kiadásáról tárgyalások folynak, az eredmény azonban egyelőre kérdéses.

A-C

Andor László, ATTAC Magyarország

KÖNYVISMERTETŐ

A világ nem eladó!

José Bové könyve a globalizmus ellen

forrás: *Global mailing list*<http://www.mn.mno.hu/index.mno?cikk=80219&rvt=7&date=2002-05-29>

Haklik Norbert

José Bové a globalizáció ellen küzdő mozgalmak egyik emblemikus figurája. Emiatt azok szemében, akik éppenséggel nem küzdeni óhajtanak a globalizáció ellen, hanem inkább támogatják azt, nem kívánatos személy. Bovét éppen börtön várta Franciaországban egy McDonald's étterem lerombolása miatt, amikor kiutasították Brazíliából, lévén, hogy ezerháromszáz farmer társaságában támadást intézett egy amerikai tulajdonú biotechnológiai cég ültetvényei ellen. És ez mindössze egy momentum a negyvenkilenc esztendőes antiglobalista mozgalmár eddigi tevékenységéből, amelyről végre a magyar közönség is árnyaltabb képet kaphat annál, mint ami a kereskedelmi csatornák botrányra éhes hírmagazinjaiból kiderül. A Mágus Design Stúdió a napokban jelentette meg a José Bové, Gilles Luneau és Francois Dufour szerzőtrió által jegyzett, *A világ nem eladó!* című kötetet, amelynek kapcsán a Sunday Times ezt írta: „a fast foodtól és a szabadkereskedelemtől megvédő harc hősiének tekintett parasztvezér áthozta forradalmát a csatornán”, s amelyet a baloldali The Guardian „az

antiglobalista mozgalom egyik Bibliájaként” ünnepelt. Mint a szerzők a könyv bevezetőjében írják, „az élelmiszer-ellátás a mezőgazdaság a pénzcsinálás eszközévé vált”, lévén, hogy „megfeledezett a részletekről és a kimenetelről, vagyis az asztalnál ülő emberről”. Mindez főképpen akkor megdöbbentő, ha belegondolunk, hogy a mi mindennapi kenyerünk a Miatyánkban is szerepel, vagy – más példával élve – azokon a vidékeken, ahol az átkozódás nyelvezte még megőrizte költői jellegét, előszeretettel szokás szidni mások kenyerét. Az evés ugyanis nem redukálható kereskedelmi tevékenységgé. Minden kultúrában, hitvilágban, vallásban és filozófiában rítusok fűződnek hozzá, hiszen a világhoz tartozás mikéntjét határozza meg. Ez ellen az ősidők óta fennálló hagyomány ellen hatnak azok a globalista erők, amelyek számára az egyetlen a sikert, ha Új-Zélandtól a Jeges-tenger partjaiig mindenki ugyanazt és ugyanúgy enné, miközben a kistermelő fogalma már csupán a történelemkönyvekben létezne. A szerzőtrió könyve ezzel a folyamattal kapcsolatban fogalmaz meg kérdéseket, amelyekre választ adni korunk egyik sürgető feladata. Mert ahogyan Bové és társai írják: „ha az ember nem akarja elveszteni hatalmát saját élete és étele fölött, ma már a világkereskedelmi forgalmat kell ellenőriznie”. Ez *A világ nem eladó!* című kötet egyik nagy tanulsága.

TÖRTÉNETEK

Mi kerül bele?

Nem, nem egy fej. Egy has. Ez a jellemző. Arányainkat miatta veszítjük el, és legkevésbé az étel teszi, amit beletömünk.

Megtöltjük a „vég”-kiárusítások dolgaival, a televízió műsorával, saját szaunával, egyre drágább autóval (full extrákkal), még nagyobb lakással (amerikai konyhás), és még számtalannal. És ha még mindig fér, bele a kormánnyokkal.

Hogy ez alig látsszon rajtunk, napi ötszöri salátaevés, tornaterem, masször, végül a „zsírréteg” kioperálása, de milyen meglepetés, amikor a hasunkat felnyitják.

György Ottília

Gaia sajtószemle <http://foek.hu/gaia> ■ **Kiadja az Egyetemes Létezés Természetvédelmi Egyesület (ETK)** ■ Alapította: György Lajos (Piros) gyorgy@koki.hu ■ Összeállította: Bukta Csaba polgári szolgálatos gaiaszerk@zpkok.hu ■ Hálózati terjesztés: Fidrich Róbert (Fidusz) fidusz@zpkok.hu ■ Az Egyesület elnöke: Móra Veronika move@okotars.hu ■ A szemle megjelenését támogatta a Környezetvédelmi Minisztérium KAC és az Okotárs Alapítvány ■ ISSN 1419-1776 ■ Az ETK és a szerkesztőség postacíme: 1054 Budapest, Vadász utca 29. ■ A szerkesztő a beküldött anyagokat esetleg tömöríti, a fölösleges idegen szavakat magyarra fordítja. A hozzászólások terjedelme nem múlhatja felül az eredeti írást ■ Mindenkit szeretettel várunk kedd esténként 18 és 20 óra között összejöveteleinken, a Bp. V. Vadász utca 29. alatt